

คำอธิบายสรุปสาระสำคัญ
พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๙
(ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๒

๑. วัตถุประสงค์ของกฎหมาย

เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการปรับปรุงสิทธิการถือครองที่ดิน การกระจายสิทธิในที่ดิน ทั้งในที่ดินของรัฐและที่ดินของเอกชน ที่มีมากเกินความจำเป็นให้ไปสู่เกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน พร้อมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาอาชีพ ปรับปรุง ส่งเสริม และสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต่าง ๆ และให้มีการจัดตั้งกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเพื่อเป็นทุนหมุนเวียน และใช้จ่ายเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

๒. สรุปสาระสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๘ เหตุผลที่ประกาศใช้กฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคมเนื่องจากขณะนั้นประเทศไทยกำลังประสบปัญหา เกษตรกรไร้ที่ดินทำกินหรือมีที่ดินเล็กน้อย ไม่เพียงพอแก่การครองชีพ เกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินต้องสูญเสียสิทธิในที่ดินกลายเป็นผู้เช่าที่ดิน รัฐบาลจึงต้องเข้ามาแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการนำที่ดินของรัฐหรือนำที่ดินที่รัฐจัดซื้อจากเจ้าของที่ดินที่มีที่ดินเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดเพื่อนำที่ดินนั้นมาจัดให้เกษตรกรผู้ไร้ที่ดินทำกิน กฎหมายปฏิรูปที่ดินได้มีการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ๒ ครั้ง คือ ฉบับที่ ๒ ในปี ๒๕๑๙ และฉบับที่ ๓ ในปี ๒๕๓๒ โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

ในการดำเนินงานปฏิรูปที่ดินได้แบ่งขั้นตอนการปฏิบัติงานเป็น ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๒.๑ การนำที่ดินมาปฏิรูปที่ดิน

ก) การกำหนดเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมให้ตราพระราชกฤษฎีกา (มาตรา ๒๕)
ข) การจัดซื้อหรือเวนคืนที่ดินเอกชน กระทำได้เฉพาะในเขตปฏิรูปที่ดิน และมีอำนาจจัดซื้อในส่วนที่ถือครองเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือตามจำนวนที่เจ้าของที่ดินประสงค์จะขาย (มาตรา ๒๙)

ค) การจัดหาที่ดินของรัฐ โดยการนำที่ดินสาธารณประโยชน์ ที่ราชพัสดุ ที่รกร้างว่างเปล่า และที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมซึ่งอยู่ในเขตปฏิรูปที่ดิน มาดำเนินการปฏิรูปที่ดิน และให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตปฏิรูปที่ดินมีผลเป็นการเพิกถอนสภาพการเป็นที่ดินของรัฐประเภทนั้น ๆ (มาตรา ๒๖)

ง) ที่ดินที่ ส.ป.ก. ได้มาให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของ ส.ป.ก. และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายที่ดินมีอำนาจออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามที่ ส.ป.ก. ร้องขอได้ (มาตรา ๓๖ ทวิ)

๒.๒ การจัดที่ดิน (มาตรา ๓๐)

ก) เพื่อเกษตรกรรม

- จัดให้เกษตรกรผู้ไร้ที่ดินทำกิน หรือผู้ที่มีที่ดินเพียงเล็กน้อยไม่เพียงพอแก่การครองชีพ ครอบครัวละไม่เกิน ๕๐ ไร่ กรณีเลี้ยงสัตว์ใหญ่ ครอบครัวละไม่เกิน ๑๐๐ ไร่ โดยวิธีการให้เช่าทำประโยชน์ เช่า หรือเช่าซื้อ

- จัดให้สถาบันเกษตรกร โดยวิธีการเช่า ตามจำนวนเนื้อที่ที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) กำหนด (มาตรา ๑๙ และมาตรา ๓๐)

ข) จัดให้บุคคลทั่วไปสำหรับกิจการอื่นที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนดจัดให้บุคคลทั่วไปรายละไม่เกิน ๕๐ ไร่ โดยวิธีการเช่าทำประโยชน์ เช่า เช่าซื้อ หรือซื้อ (มาตรา ๓๐ วรรคห้า)

๒.๓ การควบคุมสิทธิในที่ดิน

ก) ควบคุมก่อนโอนกรรมสิทธิ์ เพื่อควบคุมการโอน การตกทอดทางมรดก และการใช้ประโยชน์ในที่ดินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้รับการจัดที่ดินตามที่ คปก. กำหนดในระหว่างการเช่าทำประโยชน์ การเช่า หรือเช่าซื้อ (มาตรา ๓๐ วรรคท้าย)

ข) ควบคุมหลังโอนกรรมสิทธิ์ โดยการห้ามแบ่งแยก และโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินตลอดไปเว้นแต่ตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม หรือโอนไปยังสถาบันเกษตรกร หรือ ส.ป.ก. ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ไม่มีบทบัญญัติใดให้ ส.ป.ก. ควบคุมการใช้ประโยชน์ในที่ดินภายหลังจากเกษตรกรชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนและได้รับโอนกรรมสิทธิ์จาก ส.ป.ก. (มาตรา ๓๙)

๒.๔ การพัฒนา (มาตรา ๔)

ก) ส.ป.ก. มีกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สำหรับเป็นทุนหมุนเวียนและใช้จ่ายเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (มาตรา ๙)

ข) มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดหาปัจจัยพื้นฐานทางการผลิตให้แก่เกษตรกรที่ได้รับสิทธิจาก ส.ป.ก. เช่น แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ถนน ทางลำเลียงขนส่งพืชผลทางการเกษตร

ค) มีการพัฒนาเกษตรกรทางด้านอาชีพและรายได้ โดยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกษตรกรที่ได้รับสิทธิจากการปฏิรูปที่ดินได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม อบรมความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ และเสริมสร้างศักยภาพของเกษตรกรในการมีส่วนร่วมกับการปฏิรูปที่ดิน เช่น เป็นผู้แทนในคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด (คปจ.) อาสาสมัครปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (อสปก.)

๓. บทบัญญัติที่คุ้มครองประชาชน

๓.๑ กำหนดบทบัญญัติในการคุ้มครองเจ้าของที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ หรือผู้มีสิทธิได้รับเงินค่าทดแทน ในกรณีประสงค์จะอุทธรณ์สามารถอุทธรณ์ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด (มาตรา ๔๐)

๓.๒ กำหนดบทบัญญัติในการคุ้มครองผู้อุทธรณ์ กรณีไม่พอใจในคำวินิจฉัยอุทธรณ์ให้ยื่นฟ้องศาลปกครองได้ (มาตรา ๔๒ วรรคท้าย)

หมายเหตุ - คำอธิบายนี้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการเข้าใจสาระสำคัญของกฎหมายเท่านั้น ส่วนการจะปฏิบัติตามกฎหมายให้เป็นไปอย่างถูกต้องนั้น ประชาชนจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ตรวจสอบและยึดถือตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ